

ban a társadalmat magát kell meggyőzni. Törökországban a modernizáció eddig gyakran felülről jött, annak minden hátrányával együtt. Ugyanakkor volt idő, amikor a törökök is megtapasztalták, hogy a civil társadalom a társadalmi változás és a korrupció visszaszorításának motorja is lehet. Tehát Törökország európaizálódása szerves módon is megtörténhet, és sokkal tartósabb lenne, bár kétségtelenül jóval tovább tartana, sőt a jelenlegi politikai helyzetben szinte elképzelhetetlen. Ugyanakkor az EU-hoz úgy is hasonlatossá tud válni egy ország – amennyiben egyetért annak jogi és demokratikus berendezkedésével –, hogy közben nem lesz uniós tagállam. Ilyen például Tunézia esete, ahol európai uniós segítséggel vezetnek be demokratikus reformokat és társadalmi-gazdasági előrelépéseket.

A szerző úgy véli, hogy az organikus európaizálódás elősegítésének legkézenfekvőbb módja a vízumliberalizáció és az ezzel járó szociális tanulás lenne. Bár sokan szkeptikusak azzal kapcsolatban, hogy az anyaországi törökök látogatása a rosszul integrálódott európai törököknél bármiféle pozitív tanulsággal is járna a nők jogait vagy a sajtószabadságot illetően, szociológiai kutatások kimutatták, hogy a társadalmi értékek és politikai attitűdök személyek közötti és társadalmak közötti kontaktuson keresztül változtathatók meg. Ezen túlmenően a vízumkényszer eltörlése sok török számára, aki már most is becses dolognak tartja a liberális demokráciát, megnyitná az utat ahhoz, hogy kapcsolatokat építsen ki és forrásokat szerezzen a civil társadalom és a civil szervezetek megerősítéséhez Törökországban. A szociális tanulás előnyeit úgy is ki lehetne aknázni, ha török állami tisztviselőket hívnának meg EU-s közigazgatási szervekhez, hogy a saját szemükkel tapasztalhassák meg bizonyos intézményes gyakorlatok vagy rendszerek hasznát.

Ha Törökország kimarad is az EU-ból, nem szabad magára hagyni. Éppen ellenkezőleg, pontosan akkor kell még inkább támogatni a török társadalom európaivá válását, amikor holtpontra jutnak a csatlakozási tárgyalások. Csak így érhető el mindkét cél, vagyis a fenntartható Európai Unió és Törökország tartós európaizálódása. Az EU-nak félre kell tehát tenni a gazdasági megfontolásokat, és saját politikai stabilitásának megőrzése érdekében nem „mézesmadzagokat” kell más országok előtt elhúznia, hanem inspirációként kell szolgálnia – miközben Törökország kívül marad az Unión.

Pethő András

NEMZETISÉGI JOG

Romániáról: „dübörgő” gazdaság – veszélyeztetett jogállamiság?

Weichert, Michael: Nachrichten aus Rumänien: Boomende Wirtschaft – Rechtsstaatlichkeit in Gefahr? = Südosteuropa Mitteilungen. 58. 2018. 1. sz. 66–79. p.

Románia 2017-ben nemzetközi szinten a korábbiaknál is látványosabb gazdasági növekedésével imponált: 6%-os GDP-bővülés (az EU-ban történetesen a legmagasabb!), 7,8% ipari exportnövekedés. Tovább erősödött a foglalkoztatottság is, a munkanélküliség visszaszorult 5,5%-ra. Az erőteljes GDP-bővülést persze elsősorban a közszolgálati körben például 20%-kal emelt kormányzati bértárcával, illetve a nyugdíjemelésekkel ért, majdnem 8%-os fogyasztásbővülés gerjesztette, miközben a bérminimum is emelkedett 16%-kal. Szembetűnő kísérőjelenség ugyanakkor: mindeközben a szociális olló tovább nyílt, tovább fokozódott az elszegényedő csoportok marginalizálódása. A GDP mindösszesen 16%-ára vett szociális kiadások a legalacsonyabb szintet képviselik az EU-n belül. A legtöbb megfigyelő a különböző összefüggéseket (mint pl. az emelt bérek és juttatások további költségvetési vonzatát, vagy az infláció 3% felett várható értékét) figyelembe véve kételkedik is a látványos felszíni eredmények fenntarthatóságában. Figyelmeztető jel az adott szektorokban (egészségügy, oktatás stb.) már eltervezett, amúgy valóban esedékes állami beruházások visszafogása is. Így is kérdésessé válhat azonban az államháztartási és folyómérleghiány kötelező 3%-os szint alatti tartása.

A szociális egyenlőtlenség továbbmélyülése, papírforma szerint hiába vezető erő már az előző ciklus óta a szociáldemokrata párt, a neoliberalis struktúrák túlsúlyára vall. Még inkább erre utal, hogy a probléma teljesen kívül marad a közbeszéken. A közbeszédet valami teljesen másféle, nehezen értelmezhető aktualitás foglalkoztatja: a kormány és

a jobboldali ellenzék és az általa fellármázott civil szervezetek támogatását élvező Nemzeti Korrupcióellenes Igazgatóság („Korrupcióellenes Ügyészség”, DNA) elkecsereedett közelharca az igazságügyi szféra strukturális átalakítása körül.

Románia 2007. évi EU-csatlakozásával felvállalt és az együttműködési és megfigyelési mechanizmus alá vont intézményi reformok jelentős késésbe kerültek, különösképpen az igazságügy és a korrupcióellenes küzdelem területén. A 2016. évi választásokkal ismételt kormányzati pozícióba jutott szociálliberális koalíció (PSD–ALDE) – 2018 januárja óta már harmadik miniszterelnökét koptatva – igyekezett erőteljesebb tempót felvenni az előbbre jutás érdekében. Az EB legutóbbi jelentése azonban csalódva állapítja meg: 2017-ben stagnált a reformok üteme, lelassult a korábban megfogalmazott teendők gyakorlatba ültetése, az igazságügyi rendszer függetlenségét ért támadások pedig „súlyos aggodalmakra adnak okot”. A parlament 2017 januárjától kezdve tiltakozó tüntetések keretében tartja napirenden az ügyészek és bírák fölötti ellenőrzésre, a kinevezési gyakorlatra stb. vonatkozó módosítási javaslatait, melyek egy részével ellenzéki megítélés szerint a téma visszakerülne az igazságügyi minisztérium fennhatósága alá, amivel természetesen sérülne az igazságszolgáltatás függetlensége és egyben a román jogállamiság. Az ellenzéki oldalt erősíti maga az államfő is.

Csúcsra jár a csatározások feszültsége a létszám-súlyában gyenge (közvélemény-kutatásokban a választások óta valamit ugyan erősödött) parlamenti ellenzék soraiból a kormány ellen intézett, rendre sikertelen bizalmatlansági indítványokkal (mint többek között 2018. június 27-én), valamint a kormány próbálkozásaival a Korrupcióellenes Igazgatóság főügyésznőjének (L.C. Kövesi) elmozdítására (így például folyó év februárjában). A román EU-csatlakozási tárgyalások párhuzamában létrehívott Igazgatóság hathatós, esetenként ugyanakkor alig igazolható tevékenysége könnyen keltheti a baloldallelles erőket kiszolgáltatásának látszatát, de az is lehetséges, hogy a mindenkori kormányon lévő csoportok kerülnek a célkeresztjébe, mint a most futó ciklusban a PSD–ALDE koalíció. A kormány szemében – noha jóformán valamennyi szakmai szervezet, s nem csak a Legfelsőbb Bírói Tanács vagy a Legfőbb Ügyészség körében aggodalmat keltenek egyes előterjesztések vagy el is foga-

dott törvénymódosítások – mindenesetre vörös posztó a DNA ténykedése, melynek során például 2017 elején választási csalás vádjával perbe fogva túsul ejtette a hasonló váddal egyszer már elítélt, bár próbaidőre bocsátott Liviu Dragnea PSD-pártvezért, elütve őt a kormányfői posztól, s egy sor további oldalvágásról is gondoskodott. A DNA irányában megfogalmazódik a viszontvád: a jogállamiságot, a korrupcióellenes küzdelmet épp az Igazgatóság heveny túlbuzgalma és túlkapásai veszélyeztetik, ahol a korrupcióellenes nyomozásokat a korrupcióban akár közvetlenül érintett, kölcsönös leszámolásokban érdekelt titkosszolgálatok manipulálják, azaz, az országot „ügyészállammá” változtatva, Romániát hovatovább a titkosszolgálatok és vádhatóságok emberei irányítják.

M. Weichert nem mondhat többet, mást a román közéletet élesen megosztó jogpolitikai szembenállásról, mint amit az aktuális román sajtóból kiolvashatunk (ahogy erről magyar olvasatunk is adott hazai vagy erdélyi forrásokból), nem tud és nem is akar valami „okosat” mondani. Viszont vannak egyéni hangsúlyai áttekintésének: némileg maga is szkeptikus a DNA buzgólkodása irányában, néhol a felszólamlások tárgyilagosságát hiányolja. Az ellenoldalon alapvetően a kapkodást, az elnagyoltságot észrevételezi, amivel az eredendő bizalmatlanság viszonyai között könnyű támadási felületet hagy intézkedési tervein. Alapjában véve úgy tartja: az ellenzékbeli leginkább talán a választások újbóli elvesztése, legalábbis a közvélemény-kutatók előzetes kalkulációihoz képest nem várt baloldali győzelem miatti frusztráció beszél. A DNA tevékenységének megítélésében pedig nem kevésbé óvatos, mint a *444.hu* portál Barabás T. János külügyi szakértőre hivatkozó 2017. februári cikke Magyarai Péter tollából (*A titkosszolgálatok túlhatalmára panaszkodnak az üldözött román politikusok.* = *444. 2017. február 7.* – <https://444.hu/>), és a hatalmi ágak közötti egyensúly követelményét értő társadalmi konszenzus hiányában látja a fő problémát. A román politikának azt a problémát kellene mihamarabb megoldania, már csak azért is, mert 2019 első felében Románia soros az EU-elnökség teendőit illetően.

Komáromi Sándor